

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ТЕХНОЛОГІЙ ВИРОБНИЦТВА І ПЕРЕРОБКИ ПРОДУКЦІЇ
ТВАРИННИЦТВА, СТАНДАРТИЗАЦІЇ ТА БІОТЕХНОЛОГІЇ
КАФЕДРА ВЕТЕРИНАРНОЇ МЕДИЦИНИ ТА ГІГІЄНИ

«ПОГОДЖЕНО»

Декан факультету ТВПІТСБ

Михайло ГИЛЬ

« 26 » 06 2025 р.

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Перший проректор

Дмитро БАБЕНКО

« 30 » 06 2025 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ГІГІЄНА ТВАРИН

освітньо-професійна програма

«Ветеринарна гігієна, санітарія і експертиза»

для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти 3-го року

денної форми здобуття вищої освіти

на 2025/2026 навчальний рік

Освітній ступінь – **Магістр**

Галузь знань – **21 Ветеринарія**

Спеціальність – **211 Ветеринарна медицина**

Мова викладання – **українська**

Миколаїв
2025

Робоча програма відповідає меті та особливостям освітньо-професійної програми підготовки здобувачів вищої освіти «Ветеринарна гігієна, санітарія і експертиза» другого (магістерського) рівня вищої освіти за спеціальністю 211 «Ветеринарна медицина» галузі знань 21 «Ветеринарія», затвердженою Вченою радою Миколаївського національного аграрного університету 28.02.2023 р. (протокол №7).

Розробник програми:

к. с.-г. наук, доцентка Бондар А.О., Миколаївський національний аграрний університет

Програма розглянута на засіданні кафедри ветеринарної медицини та гігієни МНАУ, протокол № 13 від 20 червня 2025 року.

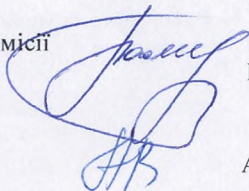
Завідувач кафедри,
канд. вет. наук, доцент

Артем ІОВЕНКО

Схвалено науково-методичною комісією факультету ТВППТСБ МНАУ, протокол № 10 від 24 червня 2025 року.

Голова науково-методичної комісії
канд. с.-г. наук, доцентка

Галина КАЛИНИЧЕНКО

Гарант освітньої програми

Артем ІОВЕНКО

1. Анотація

Важливою складовою частиною в системі отримання знань спеціалістів є підготовка висококваліфікованих фахівців, здатних до комплексного виконання проєктно-технологічних розрахунків та здійснення виробничо-технологічних робіт, що пов'язані з використанням біологічних агентів та продуктів їх життєдіяльності.

Перспектива розвитку тваринництва в Україні пов'язана з його подальшою спеціалізацією та інтенсифікацією. Вивчення дисципліни гігієни тварин дозволяє: засвоїти фактори навколишнього середовища і закономірності їх впливу на організм тварин, розробити зоогігієнічні і ветеринарно-санітарні нормативи, рекомендації, спрямовані на підтримання опірності організму проти дії несприятливих факторів навколишнього середовища, підібрати засоби санітарної техніки для створення систем, які забезпечують добробутні умови утримання тварин.

Annotation

An important part of the training system is the training of highly qualified specialists capable of comprehensive design and technological calculations and production and technological work related to the use of biological agents and their products.

The prospects for the development of animal husbandry in Ukraine are associated with its further specialization and intensification. Studying the discipline of animal hygiene and veterinary medicine allows: to learn environmental factors and the patterns of their influence on the animal body, to develop zoohygienic and veterinary-sanitary standards, recommendations aimed at maintaining the body's resistance to adverse environmental factors, to select sanitary equipment to create systems that ensure welfare conditions for animals.

2. Опис навчальної дисципліни

Гігієна тварин

Галузь знань – **21 Ветеринарія**

Спеціальність – **211 Ветеринарна медицина**

Освітній ступінь – **Магістр**

Обов'язкова (вибіркова) компонента **Обов'язкова**

Семестр **V**

Кількість кредитів ECTS **6,5**

Кількість модулів **2**

Загальна кількість годин **195**

Види навчальної діяльності та види навчальних занять, обсяг годин та кредитів:

Лекції **30/1 кредит ECTS**

Лабораторні заняття **30/1 кредит ECTS**

Практичні заняття **30/1 кредит ECTS**

Самостійна робота **105/3,5 кредитів ECTS**

Форма підсумкова контрольного заходу – **курсний проєкт, іспит**

3. Мета, завдання, предмет навчальної дисципліни

Мета навчальної дисципліни: збереження здоров'я і досягнення високої продуктивності сільськогосподарських тварин.

Завдання навчальної дисципліни: науково-практичне обґрунтування оптимальних і гранично допустимих параметрів навколишнього середовища, розробка проектних завдань, які забезпечують життєздатність тварин, забезпечення охорони природного середовища і його оздоровлення за рахунок впровадження зоогігієнічних норм і ветеринарно-санітарних правил у практику тваринництва з використанням прийнятих у гігієні тварин методів контролю, тобто реальності створення оптимальних умов утримання для тварин.

Предмет навчальної дисципліни: сукупність методів єдності організму, норми і патології як лабільних форм адаптивних реакцій організму у взаємозв'язку організму і середовища в умовах онто-, філогенезу, цілісної реакції організму на рівні впливу комплексу чинників навколишнього середовища.

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач вищої освіти повинен здобути компетентності

Інтегральна компетентність

ІК. Здатність розв'язувати складні задачі і проблеми у галузі ветеринарної медицини, що передбачає проведення досліджень, упровадження інновацій та характеризується невизначеністю умов і вимог.

Загальні компетентності

ЗК1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК2. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК3. Знання та розуміння предметної галузі та професії.

ЗК6. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.

ЗК7. Здатність проведення досліджень на відповідному рівні.

ЗК8. Здатність учитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК9. Здатність приймати обґрунтовані рішення.

ЗК10. Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами інших галузей знань/видів економічної діяльності).

ЗК11. Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт.

ЗК12. Прагнення до збереження навколишнього середовища.

Фахові (предметні) компетентності спеціальності

ФК1. Здатність встановлювати особливості будови і функціонування клітин, тканин, органів, їх систем та апаратів організму тварин різних класів і видів - ссавців, птахів, комах (бджіл), риб та інших хребетних.

ФК2. Здатність використовувати інструментарій, спеціальні пристрої, прилади, лабораторне обладнання та інші технічні засоби для проведення необхідних маніпуляцій під час професійної діяльності.

ФК3. Здатність дотримуватися правил охорони праці, асептики та антисептики під час фахової діяльності.

ФК4. Здатність проводити клінічні дослідження з метою формулювання висновків щодо стану тварин чи встановлення діагнозу.

ФК5. Здатність застосовувати методи і методики патологоанатомічної діагностики хвороб тварин для встановлення остаточного діагнозу та причин їх загибелі.

ФК6. Здатність здійснювати відбір, пакування, фіксування і пересилання проб біологічного матеріалу для лабораторних досліджень.

ФК7. Здатність організовувати і проводити лабораторні та спеціальні діагностичні дослідження й аналізувати їх результати.

ФК10. Здатність розробляти стратегії безпечного, санітарно зумовленого утримання тварин.

ФК11. Здатність застосовувати знання з біобезпеки, біоетики та добробуту тварин у професійній діяльності.

ФК12. Здатність розробляти та реалізовувати заходи, спрямовані на захист населення від хвороб, спільних для тварин і людей.

ФК13. Здатність розробляти стратегії профілактики хвороб різної етіології.

ФК15. Здатність організовувати нагляд і контроль виробництва, зберігання, транспортування та реалізації продукції тваринного і рослинного походження.

ФК16. Здатність оберігати довкілля від забруднення відходами тваринництва, а також матеріалами та засобами ветеринарного призначення.

ФК17. Здатність здійснювати маркетинг і менеджмент ветеринарних засобів і послуг у ветеринарній медицині.

ФК18. Здатність використовувати спеціалізовані програмні засоби для виконання професійних завдань.

ФК19. Здатність здійснювати просвітницьку діяльність серед працівників галузі та населення.

ФК20. Здатність організовувати, здійснювати і контролювати документообіг під час професійної діяльності.

Програмні результати навчання

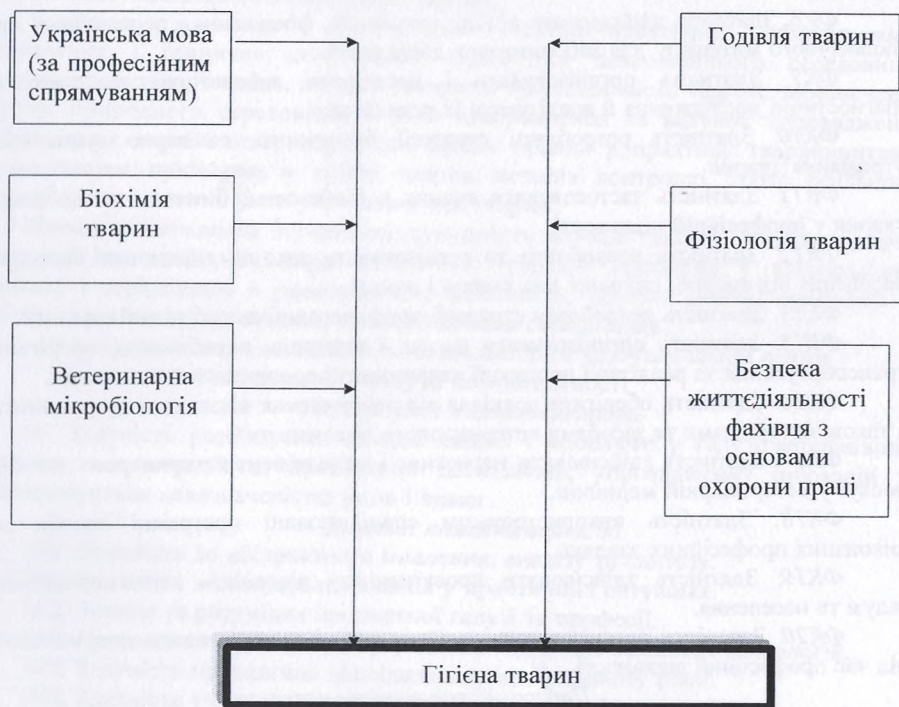
ПРН1. Знати і грамотно використовувати термінологію ветеринарної медицини.

ПРН2. Використовувати інформацію із вітчизняних та іноземних джерел для розроблення діагностичних, лікувальних і підприємницьких стратегій.

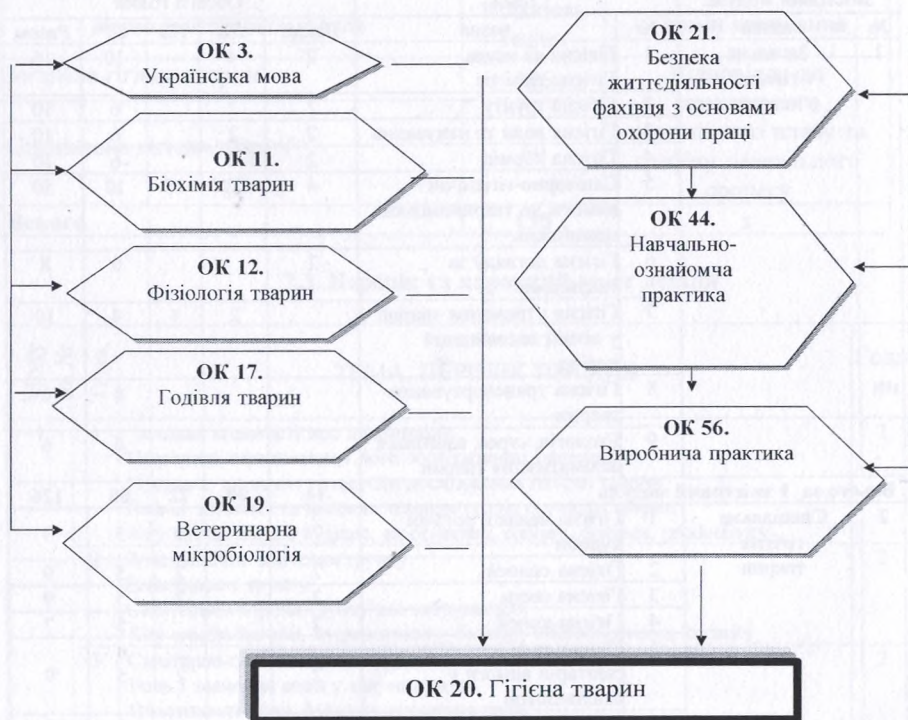
ПРН8. Здійснювати моніторинг причин поширення хвороб різної етіології та біологічного забруднення довкілля відходами тваринництва, а також матеріалами та засобами ветеринарного призначення.

ПРН12. Знати правила та законодавчі нормативні акти щодо нагляду і контролю виробництва, зберігання, транспортування та реалізації продукції тваринного і рослинного походження.

4. Передумови для вивчення дисципліни

5. Місце дисципліни у структурі навчальних дисциплін

6. Структурно-логічна схема навчальної дисципліни

Змістовий модуль		Теми		Обсяги годин				
№	назва	№	назва	Лекції	ЛБ	ПЗ	СР	Разом
1	Загальна гігієна тварин	1	Гігієна як наука. Гігієна повітря	2	4		10	16
		2	Гігієна ґрунту	2	2		6	10
		3	Гігієна води та напування	2	2		6	10
		4	Гігієна кормів	2	2		6	10
		5	Санітарно-гігієнічні вимоги до тваринницьких приміщень	4	18	18	10	50
		6	Гігієна догляду за тваринами	2			6	8
		7	Гігієна утримання тварин у літній пасовищний період		2	4	4	10
		8	Гігієна транспортування тварин				6	6
		9	Етологія, стрес, адаптація, акліматизація тварин				6	6
Всього за 1 змістовий модуль				14	30	22	60	126
2	Спеціальна гігієна тварин	1	Гігієна великої рогатої худоби	2		2	5	9
		2	Гігієна свиней	2		2	5	9
		3	Гігієна овець	2		2	5	9
		4	Гігієна коней	2			5	7
		5	Гігієна та ветеринарно-санітарні вимоги у птахівництві	2		2	5	9
		6	Гігієна кролів	2			5	7
		7	Гігієна бджіл	2			5	7
		8	Гігієна ставового рибництва	2			5	7
		9	Гігієнічні вимоги до ведення тваринництва в умовах екологічного забруднення території				5	5
Всього за 2 змістовий модуль				16		8	45	69
Всього годин по навчальній дисципліні				30	30	30	105	195

7. Зміст навчальної дисципліни

7.1. Загальний розподіл годин і кредитів

Назва змістового модуля	Кількість годин і кредитів		
	год.	кредитів	%
Загальна гігієна тварин	126	4,2	64,6
Спеціальна гігієна тварин	69	2,3	35,4
Всього	195	6,5	100

7.2. Склад, обсяг і терміни виконання змістових модулів

Назва змістового модуля	Кількість годин	Термін виконання
Загальна гігієна тварин	126	Відповідно до семестрового навчального плану та графіку навчального процесу
Спеціальна гігієна тварин	69	
Всього	195	x

7.3. Перелік та короткий зміст лекцій

Модуль №	Тема,	ТЕМА, ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ	Години
I	1	Загальні відомості про дисципліну. Повітряне середовище і його зоогігієнічне значення Предмет, завдання та методи дослідження гігієни тварин Вплив низьких та високих температур на організм тварин Key words: animal hygiene, an organism, cooling, diseases, productivity	2
	2	Зоогігієнічне значення ґрунту* Властивості ґрунту Санітарна охорона ґрунту від забруднення Key words: the soil, hygroscopicity, biology, microorganisms, security	2
	3	Санітарно-гігієнічні вимоги до води Роль і значення води у тваринництві Властивості води. Методи очищення води Key words: water, watering, transparency, rigidity, cleaning	2
	4	Гігієнічні вимоги до кормів і годівлі тварин Профілактика захворювань тварин, спричинених отруйними рослинами Профілактика захворювань тварин, спричинених кормами із вмістом токсичних речовин Key words: stern, diet, poisoning, toxicity, quality	2
	5	Санітарно-гігієнічні вимоги до тваринницьких приміщень Вибір ділянок під будівництво тваринницьких об'єктів Генеральний план тваринницьких підприємств Key words: sanitation, plot, zones, design, building	2
	6	Санітарно-гігієнічні вимоги до тваринницьких приміщень Санітарно-технічне обладнання Key words: ventilation, heating, systems, heat balance, litter	2
	7	Гігієна догляду за тваринами Сучасні вимоги по догляду за шкірою, кінцівками, копитами і рогами Key words: care, leather, cleaning, hydraulic procedures, shower	2
II	8	Гігієна великої рогатої худоби Системи і способи утримання великої рогатої худоби Key words: system, ways, cattle, loose, tethered	2

9	Гігієна свиней Системи і способи утримання свиней Key words: pigs, pigsty, sows, machine, boars	2
10	Гігієна овець Системи і способи утримання овець Key words: sheeps, feeding, care, a haircut, milking	2
11	Гігієна коней Системи і способи утримання коней Key words: horses, herd, stable, feeding, care	2
12	Гігієна та ветеринарно-санітарні вимоги у птахівництві Системи утримання птиці та їх гігієнічна оцінка Санітарно-гігієнічні вимоги до інкубаційних яєць і режиму інкубації Key words: bird, landing, incubation, mode, chickens	2
13	Гігієна кролів Системи утримання кролів та їх гігієнічна оцінка Key words: rabbits, fur animals, cells, feeding, shed	2
14	Гігієна бджіл Значення продукції галузі бджільництва Гігієнічні вимоги до ділянки для розміщення пасіки Key words: bzholy, family, honey, apiary, hive	2
15	Гігієна ставового рибиництва Системи рибницьких господарств Key words: fish farming, ponds, amelioration, feeding, water	2
Всього годин		30

7.4. Перелік та план лабораторних занять

Назва змістового модуля/тема	Обсяг годин	Форма контролю
Змістовий модуль 1. Загальна гігієна тварин	30	x
1. Повітряне середовище і його зоогігієнічне значення Визначення температури повітря у тваринницьких приміщеннях Прилад: термограф	2	Захист лабораторної роботи
2. Повітряне середовище і його зоогігієнічне значення Визначення освітленості у тваринницьких приміщеннях Прилад: люксметр	2	Захист лабораторної роботи
3. Гігієна ґрунту Відбір проб ґрунту для аналізу Мікроорганізми ґрунту та їх епізоотологічна роль	2	Захист лабораторної роботи
4. Санітарно-гігієнічні вимоги до води Відбір проб води для аналізу. Визначення кольору води. Методи знезараження води	2	Захист лабораторної роботи

Назва змістового модуля/тема	Обсяг годин	Форма контролю
5. Санітарно-гігієнічні вимоги до кормів і годівлі тварин Визначення вологості сіна. Ботанічний склад сіна	2	Реферат (Характеристика отруйної рослини)
6. Санітарно-гігієнічні вимоги до тваринницьких приміщень Ветеринарно-санітарні об'єкти на тваринницьких підприємствах, вимоги до їх розміщення, будівництва та експлуатації	2	Захист лабораторної роботи
7. Санітарно-гігієнічні вимоги до тваринницьких приміщень Системи вентиляції. Режим експлуатації вентиляційного обладнання та догляд за ним	2	Захист лабораторної роботи
8. Санітарно-гігієнічні вимоги до тваринницьких приміщень Характеристика гідравлічної самопливної системи каналізації Біотермічне знезараження гною	2	Захист лабораторної роботи
9. Санітарно-гігієнічні вимоги до тваринницьких приміщень Генеральний план тваринницького підприємства	2	Захист лабораторної роботи
10. Санітарно-гігієнічні вимоги до тваринницьких приміщень Розміщення технологічних груп тварин у приміщеннях	2	Захист лабораторної роботи
11. Санітарно-гігієнічні вимоги до тваринницьких приміщень Характеристика конструктивних елементів тваринницького приміщення	2	Захист лабораторної роботи
12. Санітарно-гігієнічні вимоги до тваринницьких приміщень Принцип розрахунку об'єму вентиляції за вуглекислим газом у тваринницьких приміщеннях	2	Захист лабораторної роботи
13. Санітарно-гігієнічні вимоги до тваринницьких приміщень Принцип розрахунку об'єму вентиляції за вологістю у тваринницьких приміщеннях	2	Захист лабораторної роботи
14. Санітарно-гігієнічні вимоги до тваринницьких приміщень Тепловий баланс тваринницьких приміщень	2	Захист лабораторної роботи
15. Гігієна утримання тварин у літній пасовищний період Зоогігієнічні вимоги до пасовищ Підготовка тварин до табірної утримання	2	Захист лабораторної роботи
Всього годин по дисципліні	30	х

7.5. Перелік та короткий зміст практичних занять

Назва змістового модуля/тема	Обсяг годин	Форма контролю
Змістовий модуль 1. Загальна гігієна тварин	22	x
1. Санітарно-гігієнічні вимоги до тваринницьких приміщень Зональні особливості території України Санітарно-гігієнічні заходи профілактики стійлових інфекцій тварин	2	Захист практичної роботи
2. Санітарно-гігієнічні вимоги до тваринницьких приміщень Способи будівництва тваринницьких приміщень і споруд. Нормативно-рекомендаційні документи. Проектно-кошторисна документація	2	Захист практичної роботи
3. Санітарно-гігієнічні вимоги до тваринницьких приміщень Види проектів. Стадії проектування, робочі креслення	2	Захист практичної роботи
4. Санітарно-гігієнічні вимоги до тваринницьких приміщень Гігієнічні вимоги до будівельних матеріалів. Санітарно-гігієнічна оцінка окремих частин будівель (основа, фундамент, цоколь, стіни)	2	Захист практичної роботи
5. Санітарно-гігієнічні вимоги до тваринницьких приміщень Санітарно-гігієнічна оцінка окремих частин будівель (стеля, підлога, ворота, двері й тамбури)	2	Захист практичної роботи
6. Санітарно-гігієнічні вимоги до тваринницьких приміщень Добробутні умови утримання тварин	2	Презентація (Добробутні умови утримання корів)
7. Санітарно-гігієнічні вимоги до тваринницьких приміщень Нормативні параметри мікроклімату для тварин різних виробничих груп	2	Захист практичної роботи
8. Санітарно-гігієнічні вимоги до тваринницьких приміщень Системи освітлення: визначення природної та штучної освітленості у тваринницьких приміщеннях	2	Захист практичної роботи
9. Санітарно-гігієнічні вимоги до тваринницьких приміщень Системи каналізації: визначення площі гноссховища	2	Захист практичної роботи

Назва змістового модуля/тема	Обсяг годин	Форма контролю
10. Гігієна утримання тварин у літній пасовищний період Зоогігієнічні вимоги до пасовищ для великої рогатої худоби Літньопасовищне утримання великої рогатої худоби	2	Реферат (Гігієна літньопасовищного утримання корів)
11. Гігієна утримання тварин у літній пасовищний період Зоогігієнічні вимоги до обладнання таборів Літньотабірне утримання свиней	2	Реферат (Гігієна літньотабірного утримання свиней)
Змістовий модуль 1. Спеціальна гігієна тварин	8	x
12. Гігієна великої рогатої худоби Гігієна вирощування телят	2	Захист практичної роботи
13. Гігієна свиней Санітарний режим і профілактика захворювань свиней	2	Захист практичної роботи
14. Гігієна овець Гігієна стриження, купання, доїння овець	2	Захист практичної роботи
15. Гігієна та ветеринарно-санітарні вимоги у птахівництві Санація птахівничих приміщень і території підприємства	2	Захист практичної роботи
Всього годин по дисципліні	30	x

7.6. Теми, форма контролю та перевірки завдань, які винесені на самостійне обов'язкове опрацювання

Назва змістового модуля/тема	Обсяг годин	Завдання
Змістовий модуль 1. Загальна гігієна тварин	60	x
1. Гігієна як наука. Гігієна повітря	10	Реферат
2. Гігієна ґрунту	6	Реферат
3. Гігієна води та напування	6	Презентація
4. Гігієна кормів	6	Реферат
5. Санітарно-гігієнічні вимоги до тваринницьких приміщень	10	Реферат
6. Гігієна догляду за тваринами	6	Презентація
7. Гігієна утримання тварин у літній пасовищний період	4	Презентація
8. Гігієна транспортування тварин	6	Презентація
9. Етологія, стрес, адаптація, акліматизація тварин	6	Реферат
Змістовий модуль 2. Спеціальна гігієна тварин	45	x
1. Гігієна великої рогатої худоби та системи її утримання	5	Презентація
2. Гігієна свиней	5	Презентація

Назва змістового модуля/тема	Обсяг годин	Завдання
3. Гігієна овець	5	Презентація
4. Гігієна коней	5	Реферат
5. Гігієна та ветеринарно-санітарні вимоги у птахівництві	5	Презентація
6. Гігієна кролів, хутрових звірів та лабораторних тварин	5	Презентація
7. Гігієна бджіл	5	Реферат
8. Гігієна ставового рибиництва	5	Презентація
9. Гігієнічні вимоги до ведення тваринництва в умовах екологічного забруднення території	5	Реферат
Разом по дисципліні	105	x

7.7. Питання для поточного та підсумкового контролю знань здобувачів вищої освіти

Питання для поточного контролю знань

Змістовий модуль 1 «Загальна гігієна тварин»

1. Дайте визначення гігієні тварин як науки і наведіть колишні і застосовувані в інших країнах зараз її назви
2. Що розуміють під ветеринарною санітарією?
3. Наведіть дані про газовий склад атмосферного, видихуваного і повітря тваринницьких приміщень
4. Перерахуйте основні токсичні гази повітря тваринницьких приміщень і дайте їм санітарну оцінку
5. Дайте класифікацію пилу і вкажіть його значення для організму тварин
6. Охарактеризуйте кількість і видовий склад повітря тваринницьких приміщень
7. Дайте визначення мікробіозу і його впливу на організм тварин
8. Наведіть нормативні величини барометричного тиску і охарактеризуйте механізм впливу його різких перепадів на організм
9. Охарактеризуйте промені природної сонячної радіації і дайте оцінку їх гігієнічного значення
10. Водні властивості ґрунту та методи їх регулювання
11. Мікроорганізми ґрунту та їх епізоотологічна роль
12. Процеси самоочищення ґрунту і їх санітарне значення
13. Біогеохімічні провінції та ензоотії, що виникають при дефіциті в ґрунті макро- і мікроелементів
14. Заходи щодо санітарної охорони ґрунтів. Вимоги до влаштування біотермічних ям
15. Які вимоги ставляться до питної води у тваринництві?
16. Дайте порівняльну санітарно-гігієнічну оцінку природних джерел водопостачання
17. Як здійснюються санітарна охорона водних джерел і контроль за якістю води?
18. Що таке повноцінна і дієтична годівля
19. Профілактичні заходи при порушенні білково-вуглеводного, жирового, мінерального і вітамінного обмінів речовин

20. Профілактика отруєння тварин кухонною сіллю
21. Профілактичні заходи при згодовуванні кормів
22. Профілактика кормового травматизму
23. Гігієнічний контроль при проектуванні, будівництві та експлуатації тваринницьких об'єктів
24. Назвіть способи будівництва приміщень для тварин, перерахуйте нормативно-рекомендаційні документи, які використовуються при проектуванні
25. Проектно-кошторисна документація і завдання на проектування
26. Основні гігієнічні та санітарні вимоги при виборі ділянки під забудову тваринницьких об'єктів
27. Поняття проекту, види проектів. Генплан
28. Назвіть функціональні зони ферми, дайте характеристику їх значення
29. Назвіть теплові та водні властивості будівельних матеріалів і дайте їм гігієнічну оцінку
30. Огороджувальні конструкції приміщень для тварин
31. Які зоогігієнічні вимоги ставляться до обладнання каналізації та освітлення у приміщеннях для тварин?
32. Системи вентиляції
33. Назвіть методи розрахунку об'єму вентиляції у приміщеннях для тварин
34. Поняття теплового балансу тваринницького приміщення
35. Назвіть методи боротьби із шкідливими тваринами
36. Способи утилізації та знешкодження трупів
37. Обладнання гноєсховищ, їх типи і призначення
38. У чому полягають теоретичні основи і практичні вимоги догляду за шкірою, копитами, рогами та вим'ям тварин?
39. Назвіть способи чищення, миття і купання тварин
40. Які особливості догляду за шкірою у різних видів тварин?
41. До чого зводяться методи догляду за кінцівками, копитами і рогами?
42. Теоретичні основи моціону та його значення для профілактики захворювань тварин
43. Основні види і способи організації моціону для різних видів тварин
44. Назвіть причини переміщення тварин
45. Які гігієнічні й санітарні вимоги до організації та перевезення тварин різними видами транспорту?
46. Як треба підготовляти і переганяти тварин?
47. Поняття етології тварин та її види
48. Що таке стрес? Назвіть стадії стресового стану тварин
49. Види стресів та їх профілактика
50. Поняття адаптації, акліматизації тварин та їх гігієнічне значення

Змістовий модуль 2 «Спеціальна гігієна тварин»

1. Які основні системи утримання великої рогатої худоби ви знаєте?
2. Основні зоогігієнічні та ветеринарно-санітарні вимоги профілактики захворювань худоби

3. Дайте зоогігієнічну і ветеринарно-санітарну оцінку основних систем (включно з потоково-цеховою) утримання корів
4. Основні гігієнічні вимоги до утримання сухостійних корів
5. Гігієнічні вимоги і ветеринарно-санітарні правила утримання корів після отелення (у процесі осіменіння та роздою)
6. Гігієна дійної корови і ветеринарно-санітарні вимоги при одержанні молока високої санітарної якості
7. Основні ветеринарно-санітарні та зоогігієнічні вимоги при вирощуванні телят.
8. Дайте зоогігієнічну оцінку безприв'язній системі утримання корів і вирощування молодняку
9. Охарактеризуйте зоогігієнічні вимоги до утримання і використання бугаїв-плідників
10. Системи і способи утримання свиней та їх санітарно-гігієнічна оцінка
11. Гігієнічні вимоги до приміщень для утримання різних виробничо-вікових груп свиней
12. Особливості вирощування кнурів-плідників на елеверах.
13. Свинарники для опоросу і гігієна підсисних свиноматок із поросятами. Особливості будови станків.
14. У чому полягають особливості забезпечення мікроклімату для поросят-сисунів і гігієна їх вирощування?
15. Особливості вирощування ремонтного молодняку і відлучених поросят. Гігієнічні вимоги до догляду та дотримання їх
16. Дайте характеристику систем і способів утримання овець
17. Які вимоги ставляться до ділянки під вівчарські ферми?
18. Які гігієнічні вимоги ставляться до годівлі та утримання вовнових овець?
19. Гігієнічні вимоги до утримання баранів-плідників
20. Гігієнічні вимоги до окотів і вирощування ягнят
21. Способи стриження овець та їх гігієнічна характеристика
22. Особливості купання та доїння овець
23. Охарактеризуйте системи утримання коней
24. Особливості гігієни утримання, годівлі та напування коней у стайнях
25. Особливості гігієни утримання жеребців-плідників
26. Гігієнічні вимоги при утриманні жеребних кобил
27. Гігієнічні вимоги до вирощування лоша́т
28. Гігієнічні вимоги до утримання та використання робочих коней
29. Гігієна доїння кобил
30. Гігієнічні вимоги до збруї
31. Перерахуйте внутрішнє обладнання пташників відповідно до ветеринарно-гігієнічних вимог
32. Які ветеринарно-гігієнічні вимоги ставляться до інкубаційних яєць і режиму інкубації?
33. Назвіть основні вимоги до мікроклімату приміщень при вирощуванні різних вікових і виробничих груп птиці та способи його оптимального забезпечення і регулювання

34. У якому разі і якими засобами створюється регульований мікроклімат?
35. Охарактеризуйте особливості утримання різних видів птиці.
36. Які санітарно-гігієнічні заходи необхідно здійснювати на птахофермах і птахофабриках із метою профілактики заносу поширення інфекційних та інвазійних хвороб серед поголів'я птиці?
37. Як здійснюється технологічний процес за принципом «все зайнято – все пусто» його санітарно-гігієнічне значення
38. Які найпоширеніші системи утримання кролів? Їх коротка гігієнічна характеристика
39. Переваги шедового утримання кролів перед зовнішньоклітковим
40. Які мікрокліматичні умови слід створювати при вирощуванні кролів у закритих приміщеннях?
41. Вимоги до кліткового обладнання при утриманні кролів у приміщеннях
42. Вимоги до кліток при вирощуванні хутрових звірів
43. Гігієнічні особливості вирощування нутрій
44. Яким гігієнічним вимогам повинні відповідати корми при вирощуванні кролів і хутрових звірів?
45. Які гігієнічні вимоги ставляться до розміщення пасіки і вуликів?
46. Назвіть системи утримання бджіл і санітарно-гігієнічні вимоги до них
47. З'ясуйте особливості зимівників та утримання бджіл у них
48. За якими параметрами повинен здійснюватися гігієнічний контроль за умовами утримання бджіл протягом року
49. Назвіть системи розведення риби
50. Санітарно-гігієнічні вимоги до води
51. Чим зумовлюється забруднення навколишнього середовища тваринницькими підприємствами?
52. Як впливають розмір і спеціалізація тваринницьких підприємств на екологічний стан довкілля?
53. Які ви знаєте джерела радіоактивного забруднення навколишнього середовища і за рахунок яких джерел створюється природний і штучний радіаційний фон?
54. Як відбувається міграція радіонуклідів у системі «грунт – рослина»?
55. Як надходять радіонукліди в організм сільськогосподарських тварин і переходять у тваринницьку продукцію?
56. Які гігієнічні особливості догляду та утримання сільськогосподарських тварин в умовах радіаційного забруднення?
57. Які допустимі рівні забруднення сільськогосподарської продукції радіостронцієм і радіоцезієм?

Перелік питань для підсумкового контролю знань

1. Основні поняття гігієни тварин та її завдання
2. Методи досліджень, які застосовують у гігієні тварин
3. Будова атмосфери та її значення для тварин
4. Клімат і мікроклімат
5. Газовий склад повітря у тваринницьких приміщеннях
6. Механічні домішки повітря у тваринницьких будівлях

7. Аероіонізація тваринницьких приміщень
8. Мікроорганізми повітря у тваринницьких приміщеннях
9. Атмосферний тиск у тваринницьких приміщеннях
10. Виробничі шуми у тваринницьких будівлях
11. Вплив сонячної радіації на організм тварин
12. Освітленість у тваринницьких приміщеннях
13. Температура повітря у тваринницьких будівлях
14. Вологість повітря у тваринницьких приміщеннях
15. Рух повітря у тваринницьких приміщеннях
16. Гігієнічне значення ґрунту
17. Фізичні властивості ґрунту
18. Мікроорганізми ґрунту та їх епізоотологічна роль
19. Самоочищення ґрунту
20. Хімічний склад ґрунту
21. Заходи щодо санітарної охорони ґрунту
22. Роль і значення води у тваринництві. Санітарно-гігієнічні вимоги до питної води
23. Фізичні та хімічні властивості природної води
24. Біологічні властивості природної води
25. Природні джерела водопостачання та зони санітарної охорони водних джерел від забруднення
26. Самоочищення води та санітарна охорона водних джерел
27. Методи поліпшення якості, очищення і знезараження води
28. Нормативні вимоги до якості води. Системи водопостачання на тваринницькі підприємства
29. Гігієнічні вимоги до водопійного інвентарю та нормативи потреби води для сільськогосподарських тварин
30. Гігієнічне значення нормованої та повноцінної годівлі тварин
31. Профілактика захворювань тварин, пов'язаних із неповноцінністю кормів
32. Профілактика захворювань тварин, спричинених фізичним станом кормів і наявністю в них механічних домішок
33. Профілактика захворювань тварин, спричинених кормами із вмістом пестицидів, радіаційних речовин
34. Профілактика захворювань тварин, спричинених кормами із вмістом токсичних речовин
35. Профілактика захворювань тварин, спричинених отруйними рослинами
36. Профілактика захворювань тварин, викликаних використанням кормів, уражених грибами
37. Профілактика захворювань тварин, викликаних використанням кормів, уражених бактеріями
38. Профілактика захворювань тварин, викликаних використанням кормів, уражених шкідниками
39. Санітарно-гігієнічний контроль за заготівлею, зберіганням кормів
40. Гігієна догляду за тваринами
41. Профілактичні заходи при згодовуванні рослин тваринам, які містять

фотодинамічні субстанції

42. Адаптація, акліматизація

43. Зональні особливості території України. Санітарно-гігієнічні заходи профілактики стійлових інфекцій тварин

44. Нормативно-рекомендаційні документи будівельного проектування

45. Проектно-кошторисна документація

46. Гігієна та ветеринарно-санітарні вимоги при транспортуванні тварин

47. Види проектів та генеральний план

48. Зонування території тваринницьких підприємств

49. Вибір ділянки під будівництво тваринницьких об'єктів

50. Гігієнічні вимоги до будівельних матеріалів

51. Санітарно-гігієнічна оцінка окремих частин будівель

52. Гігієнічна оцінка систем утримання великої рогатої худоби

53. Зоогігієнічні вимоги до прив'язного утримання худоби

54. Зоогігієнічні вимоги до безприв'язного утримання худоби

55. Зоогігієнічні вимоги до потоково-цехової технології утримання великої рогатої худоби

56. Гігієна вирощування телят у профілакторний період

57. Гігієнічні вимоги до утримання дійних корів

58. Зоогігієнічні вимоги до приміщень для утримання бугаїв-плідників

59. Гігієнічні вимоги вирощування ремонтного молодняка великої рогатої худоби

60. Гігієнічні вимоги до утримання нетелей

61. Гігієна виробництва яловичини

62. Особливості гігієни утримання великої рогатої худоби в екстремальних умовах

63. Гігієнічна оцінка систем утримання свиней

64. Гігієна клітково-батарейного утримання свиней

65. Гігієна утримання кнурів

66. Гігієна утримання холостих свиноматок

67. Гігієна утримання порослих свиноматок

68. Гігієна утримання підсисних свиноматок

69. Гігієна вирощування ремонтного молодняка свиней

70. Гігієна вирощування відлучених поросят

71. Гігієна відгодівлі свиней

72. Санітарний режим свинарських підприємств

73. Гігієнічна оцінка систем утримання овець

74. Гігієнічні вимоги до приміщень для овець

75. Гігієна годівлі овець

76. Гігієна утримання баранів-плідників

77. Гігієнічні вимоги до проведення окотів у вівчарстві

78. Гігієна вирощування ягнят

79. Гігієнічні вимоги до відгодівлі овець

80. Гігієнічна оцінка систем утримання коней

81. Гігієнічна оцінка систем утримання сільськогосподарської птиці

82. Санітарно-гігієнічні вимоги до інкубаційних яєць та режиму інкубації

83. Гігієнічна оцінка систем утримання кролів
84. Гігієнічні вимоги до годівлі кролів
85. Гігієнічні вимоги до ділянки для розміщення пасіки
86. Гігієнічні вимоги до вуликів
87. Гігієнічна оцінка систем утримання бджіл
88. Вплив на рибу факторів навколишнього середовища
89. Характеристика рибних ставів та їх системи водопостачання
90. Міграція радіонуклідів у біосфері та особливості ведення тваринництва в умовах радіаційного забруднення

8. Форма підсумкового контролю, критерії оцінювання результатів навчання та рейтингова оцінка знань здобувачів вищої освіти з дисципліни

Підсумковий контроль полягає в оцінюванні рівня підготовленості здобувачів вищої освіти до виконання конкретних робіт, повноти та якості засвоєння здобувачами вищої освіти навчального матеріалу за темами, змістовими модулями навчальної дисципліни та виконання завдань відповідно до робочої програми навчальної дисципліни. Контроль знань дисципліни для здобувачів вищої освіти здійснюється виконанням контрольних робіт, тестів на практичних заняттях, виконання презентацій, рефератів, участь у науковій роботі.

Рейтингова оцінка знань забезпечує: мотивацію здобувачів вищої освіти до систематичної роботи впродовж семестру; підвищенням ролі самостійної роботи та ролі індивідуального навчання; розширення можливостей для розкриття здібностей здобувачів вищої освіти, розвитку їх творчого мислення.

Рейтингова оцінка знань здобувачів вищої освіти з дисципліни

№ п/п	Форма контролю	Контроль протягом семестру	Максимальна / мінімальна кількість балів
1	Контрольна робота	4	30 / 18
2	Тестування	1	7,5 / 4,5
3	Підготовка презентації	1	7,5 / 4,5
4	Підготовка реферату	1	7,5 / 4,5
5	Наукова робота	1	7,5 / 4,5
Усього (балів)		x	60/36

Підсумковий контроль знань для здобувачів вищої освіти

Підсумковий контроль знань студентів з навчальної дисципліни здійснюється шляхом складання курсового проєкту. Курсовий проєкт – вид самостійної навчально-наукової роботи з елементами дослідження, що виконується студентами протягом навчального семестру з метою закріплення, поглиблення й узагальнення знань, здобутих за час навчання, та їхнього застосування до комплексного вирішення конкретного фахового завдання. Метою написання курсового проєкту є: поглиблення знань студентів з актуальних проблем окремої галузі науки; систематизація отриманих теоретичних знань з певної навчальної дисципліни; розвиток умінь самостійного критичного опрацювання наукових джерел;

формування дослідницьких умінь студентів; стимулювання студентів до самостійного наукового пошуку; розвиток умінь аналізувати передовий досвід та узагальнювати власні спостереження; формування вміння практичної реалізації результатів дослідження проблеми в самостійно виконаних розробках.

Для виконання курсового проєкту здобувачам надаються відповідні індивідуальні завдання та вихідні данні, які будуть застосовуватися. Оцінювання індивідуальних завдань (курсів проєкту) здійснюється за 100-бальною шкалою, яка відповідає національній шкалі (відмінно, добре, задовільно, незадовільно) та шкалі ЄКТС (A, B, C, D, E, FX, F). Захист індивідуальних завдань (курсів проєктів) проводиться у визначені кафедрою ветеринарної медицини та гігієни терміни до початку екзаменаційної сесії перед комісією у складі керівника роботи та двох-трьох викладачів кафедри. Термін захисту курсового проєкту обмежується останнім днем освітнього процесу. Повторний захист здійснюється під час ліквідації академічної заборгованості за встановленим графіком деканату.

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти та шкала оцінювання – курсовий проєкт

Сума балів за всі види освітньої діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
90 - 100	A	5 (відмінно) 4 (добре) 4(добре) 3 (задовільно) 3 (задовільно)
82 - 89	B	
75 - 81	C	
64 - 74	D	
60 - 63	E	
35 - 59	FX*	не зараховано з можливістю повторного складання 2 (незадовільно)*
0 - 34	F*	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни 2 (незадовільно)*

*Оцінки FX та F у залікову книжку здобувача вищої освіти не виставляється відповідно до Положення про організацію освітнього процесу у МНАУ.

Підсумковий контроль знань студентів з навчальної дисципліни здійснюється шляхом складання екзамену. Здобувачі вищої освіти, які набрали 36-60 балів здають екзамен в екзаменаційну сесію згідно учбового плану, здобувачі вищої освіти, що набрали менше 36 балів до сесії не допускаються (до складання екзамену такі можуть бути допущені тільки після того, як наберуть необхідну кількість балів).

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти та шкала оцінювання –
екзамен

Сума балів за всі види освітньої діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
90 - 100	A	5 (відмінно)
82 - 89	B	4 (добре)
75 - 81	C	4(добре)
64 - 74	D	3 (задовільно)
60 - 63	E	3 (задовільно)
35 - 59	FX*	не зараховано з можливістю повторного складання 2 (незадовільно)*
0 - 34	F*	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни 2 (незадовільно)*

*Оцінки FX та F у залікову книжку здобувача вищої освіти не виставляється відповідно до Положення про організацію освітнього процесу у МНАУ.

9. Інструменти, обладнання та програмне забезпечення, використання яких передбачає навчальна дисципліна

Лабораторія гігієни і санітарії, паразитології та інвазійних хвороб

№ 109 (53,4 м²).

Навчальний корпус № 1, вул. Карпенка (нова адреса – вулиця Генерала Олексі Алмазова), 73.

Рік введення в експлуатацію – 1992, рік останнього ремонту – 2001.

Спеціальне технічне обладнання:

Мультимедійне обладнання:

- екран проєкційний напольний Rediea POP (Рік введення в експлуатацію – 2011, рік останнього ремонту –) – 1 шт.

- проєктор Acer X 1110 (Рік введення в експлуатацію – 2011, рік останнього ремонту –) – 1 шт.

- ноутбук Lenovo IdeaPad G555-3G-1 (59-034054) (Рік введення в експлуатацію – 2021, рік останнього ремонту –) – 1 шт.

- акустичні колонки Havit HY-SK108 USB (Рік введення в експлуатацію – 2021, рік останнього ремонту –) – 1 шт.

Прикладне програмне забезпечення:

Корпоративне ліцензування «Volume Licensing», Parent program: OPEN 93947897ZZE1608, Software Assurance (SA) №63986644, 63986649, 63986652:

MS Excel; MS Word; Google Chrome; Mozilla Firefox

Доступ до мережі Internet.

Онлайн-сервіс відеозв'язку (на власних серверах) на базі Jitsi Meet.

Інформаційне забезпечення:

Інструкції з техніки безпеки та безпеки життєдіяльності.

Довідникова та нормативна література.

Навчальні фільми.

Презентації у режимі PowerPoint.

Устаткування:

Барометр-анероїдний – 1 шт.

Бик комбінований – 1 шт.

Кювета емальована – 1 шт.

Вимірювач освітленості Benetech люксметр (GM 1010) (Рік введення в експлуатацію – 2025, рік останнього ремонту –) – 1 шт.

Метеостанція Beurer HM 16 (Рік введення в експлуатацію – 2025, рік останнього ремонту –) – 1 шт.

Анемометр Benetech цифровий 0,1-30 м/с, 10-45C (GM816) (Рік введення в експлуатацію – 2025, рік останнього ремонту –) – 1 шт.

Ємкість для випоювання телят – 1 шт.

Сито ґрунтове – 1 шт.

Шафа – 3 шт.

Тумби – 3 шт.

Столи – 10 шт.

Стільці – 20 шт.

Стіл для викладача – 1 шт.

Стілець для викладача – 1 шт.

Дошка для крейди темно-зеленого кольору – 1 шт.

10. Перелік рекомендованих літературних джерел та законодавчо-нормативних актів

10.1. Базова література

1. Гігієна тварин та ветеринарна санітарія : навч. посіб. / А. О. Бондар та ін. ; за ред. А. О. Бондар. Миколаїв : МНАУ, 2018. 178 с.
2. Ґрунтові інфекції тварин : навчальний посібник для студентів факультетів ветеринарної медицини та ветеринарних спеціалістів / А. В. Іовенко, О. В. Найдіч, С. П. Кот, А. О. Бондар, І. Х. Лумедзе, Т. С. Лумедзе, О. В. Жемердей. Миколаїв: МНАУ, 2024. 147 с. URL: <https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/20087>
3. Добробут свиней (якість і безпека продукції) : навч. посіб. / уклад. В. П. Лясота та ін. Біла Церква, 2018. 40 с.
4. Захаренко М. О. Системи утримання тварин : навч. посіб. Київ : ЦУЛ, 2018. 424 с.
5. Костенко В. І. Технологія виробництва молока і яловичини : підручник. Київ : Ліра-К, 2018. 672 с.
6. Методологічні основи та методи наукових досліджень у ветеринарній гігієні, санітарії та експертизі : навч.-метод. посіб. / П. П. Антоненко та ін. ; Дніпровський ДАЕУ. Дніпро : «Свідлер А. Л.», 2018. 276 с.

7. Основи ветеринарної санітарії : навчальний посібник / О. Т. Півень, Л. О. Тарасенко, В. О. Рудь, Г. А. Скрипка. Одеса : Екологія, 2024. 156 с.
8. Пасовищне утримання овець : навчальний посібник / Р. Л. Сусол, Л. П. Бондар, А. В. Іовенко. Одеси : Астропринт, 2023. 123 с.

10.2. Допоміжна література

1. Вирощування поросят-сисунів в умовах навчально-практичного центру Миколаївського національного аграрного університету : науково-практичні рекомендації / уклад. А. О. Бондар. Миколаїв : МНАУ, 2024. 20 с. URL: <https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/17435>
2. Гаврилюк О. І. Санітарно-гігієнічні вимоги і їх реалізація при будівництві та експлуатації тваринницьких ферм. *Вісник Сумського національного аграрного університету. Серія «Тваринництво»*. 2018. Вип. 2 (34). С. 148-150.
3. Гігієна тварин : курс лекцій для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти ОПП "Ветеринарна гігієна, санітарія і експертиза" спеціальності 212 "Ветеринарна гігієна, санітарія і експертиза" денної форми здобуття вищої освіти / уклад. А. О. Бондар. Миколаїв : МНАУ, 2024. 72 с. URL : <https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/17063>
4. Гігієна тварин : методичні рекомендації для виконання лабораторних занять для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти ОПП "Ветеринарна гігієна, санітарія і експертиза" спеціальності 212 "Ветеринарна гігієна, санітарія і експертиза" денної форми здобуття вищої освіти / уклад. А. О. Бондар. Миколаїв : МНАУ, 2024. 58 с. URL : <https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/17065>
5. Методичні рекомендації для розробки курсового проекту на тему: «Гігієнічне обґрунтування схеми генплану тваринницького підприємства та планувального рішення приміщення для тварин» для здобувачів вищої освіти освітньої спеціальності 212 «Ветеринарна гігієна, санітарія і експертиза» денної форми навчання / укладач А. О. Бондар. Миколаїв, 2020. 42 с.

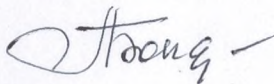
10.3. Законодавчо-нормативні акти

1. Приміщення тваринницькі. Методи визначання ефективності дезінфекції : ДСТУ 8020:2015. Чинний від 01.01.2017. Київ : УкрНДНЦ, 2018. 13 с. (Національний стандарт).
2. Про безпечність та гігієну кормів : Закон України № 2264-VIII від 21.12.2017 / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2264-19#Text>.
3. Про державний контроль за дотриманням законодавства про харчові продукти, корми, побічні продукти тваринного походження, здоров'я та благополуччя тварин : Закон України № 2042-VIII від 18.05.2017 / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2042-19#Text>.

ДОДАТОК
до робочої програми 2025-2026 н.р. навчальної дисципліни
ГІГІЄНА ТВАРИН
Перелік внесених змін на 2025-2026 н.р.

№	Зміст змін	Підстава	Примітки
1	Оновлено перелік рекомендованих літературних джерел	осучаснення літературного матеріалу	

Розробник програми:
канд. с.-г. наук, доцентка

Алла БОНДАР